

जलसंपदा विभागाच्या पाणीपट्टी मोजणी, आकारणी व वसूलीबाबत पारदर्शक पर्याय तसेच मार्गदर्शक तत्वे व उपाययोजना करून पाणीपट्टी वसूली वाढविणेबाबत विविध पर्याय व उपाययोजना करणेसाठी मार्गदर्शक तत्वे.

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
शासन निर्णय, क्रमांक:- संकीर्ण २०२२/ प्र.क्र.३१६/२०२२/ सिं.व्य.(म),
दिनांक :- १५ ऑक्टोबर, २०२४.

- संदर्भ:-**
- १) शासन निर्णय क्र. देवदु २०१५/(८३६/२०१५)/सिंव्य (कामे), दि. १७.११.२०१६.
  - २) शासन निर्णय क्र. संकीर्ण २०२२/प्र.क्र.(३१६/२०२२)सिंव्य (म.) दिनांक २३/०२/२०२३.
  - ३) अधीक्षक अभियंता, पुणे पाटबंधारे मंडळ, पुणे यांचे पत्र क्र. पुपामं/प्रशा-३/पाणीपट्टी वसूली समिती अहवाल / ६१७३, दि. ०९.१०.२०२३.
  - ४) अधीक्षक अभियंता, पुणे पाटबंधारे मंडळ, पुणे यांचे पत्र क्र. पुपामं/प्रशा-३/पा.व. समिती ७०५८/सन २०२३, दि. २९.११.२०२३.

प्रस्तावना :-

जलसंपदा विभागांतर्गत सिंचन प्रकल्पांच्या सिंचन व्यवस्थापनाचा सर्व खर्च म्हणजे देखभाल, दुरुस्ती, शासकीय उपसा योजनांची दुरुस्ती व वीज देयके, व्यवस्थापनाचा कार्यालयीन खर्च, आस्थापना आणि पाणी वापर संस्थांचे परतावे इत्यादी सिंचन व्यवस्थापनाशी संबंधित कामे पाणीपट्टी वसूलीतून प्राप्त होणाऱ्या महसूलाच्या आधारे करण्याबाबत जलसंपदा विभागाच्या संदर्भाधिन क्र. १ येथील शासन निर्णयान्वये सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार सिंचन प्रकल्पांना सुस्थितीत ठेवण्याकरिता त्यांच्या दुरुस्ती व देखभालीकरिता आवश्यक निधी पाणीपट्टी वसूलीतून प्राप्त होणे आवश्यक आहे. त्याकरिता जलसंपदा विभागाच्या पाणीपट्टी मोजणी, आकारणी व वसूलीबाबत पारदर्शक पर्याय तसेच मार्गदर्शक तत्वे व उपाययोजना करून पाणीपट्टी वसूली वाढविणेबाबत विविध पर्याय व उपाययोजना करणेसाठी तांत्रिक मार्गदर्शक तत्वे तयार करण्याकरिता संदर्भ क्र.२ अन्वये समिती गठीत करण्यात आली होती. सदर समितीने संदर्भ क्र. ३ व ४ अन्वये शासनास अहवाल सादर केलेला आहे.

सदर अहवालात समितीने केलेल्या शिफारशी स्वीकृत करुन त्याचे प्रत्यक्ष अंमलबजावणीसाठी क्षेत्रिय अधिकारी यांना पाणीपट्टी मोजणी, आकारणी व वसुली वाढविणेसाठी आवश्यक ती मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. यानुषंगाने शासनाने पुढील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

१) घनमापन पद्धतीने सिंचन पाणी वापर मोजणी व आकारणी करणे.

महाराष्ट्र हे सिंचन क्षेत्रात प्रागतिक व पथदर्शी राज्य आहे. घनमापन पद्धतीने पाणी वितरण करणे व सिंचनात लाभधारकांचा सहभाग घेणे हे धोरण जागतिक स्तरावर अवलंबण्यात येत असून राज्य स्तरावर राज्य जलनिती २०१९ द्वारे स्वीकृत झाले आहे. त्यामुळे भविष्याचा वेध घेता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे.

- I. राज्यातील ज्या प्रकल्पांवर MMISF Act २००५ नुसार अद्याप पाणीवापर संस्था स्थापन झाल्या नसतील/ हस्तांतरीत झाल्या नसतील त्याठिकाणी एक खास मोहीम आखून कृती कार्यक्रमाद्वारे पाणीवापर संस्था स्थापन करुन क्षेत्र हस्तांतर करावे.
- II. या कृती कार्यक्रमाचे समन्वय व संनियंत्रण अधीक्षक अभियंता, पाटबंधारे संशोधन व विकास संचालनालय, पुणे यांनी करावे व त्याकरीता संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील ३ विभागांना जबाबदारी सोपवावी. तसे आदेश अधीक्षक अभियंता, पाटबंधारे संशोधन विकास संचालनालय, पुणे यांनी निर्गमित करावेत.
- III. घनमापन पद्धतीने पाणी मोजणी व आकारणी करण्यासाठी State Volumetric Measurement Conversion Programme (SVMCP) कार्यक्रम सर्व महामंडळांनी राबवावा. या कार्यक्रमांतर्गत प्रकल्पनिहाय पाणी मोजण्याची ठिकाणे निश्चित करुन तिथे पाणी मोजण्याची संयंत्रे (SWF, Electronic guage recorder इ.) बसविण्यात यावे. SVMCP या कार्यक्रमाकरिता महामंडळांनी त्यांच्याकडील बिगर सिंचन पाणीपट्टी वसुलीद्वारे उपलब्ध होणा-या निधीतुन सर्व सिंचन प्रकल्पांवर दि. ३० जून २०२५ पर्यंत कामे पुर्ण होतील या दृष्टीने नियोजन करावे व त्यानुसार कार्यवाही करावी.
- IV. ऊस पिकाच्या पाणीपट्टी वसुलीसाठी सिंचनाचे नमुना क्र. ७ मागणी अर्ज घेताना त्यावर असे नमूद करण्यात यावे-- “मी देय असलेली पाणीपट्टी भरण्यास बांधील आहे. तसेच साखर कारखान्यांकडून पाणीपट्टी परस्पर माझ्या ऊसाच्या बिलातून कपात करुन जलसंपदा विभागास जमा करण्यास माझी संमती आहे आणि त्यावर मी कोणताही आक्षेप घेणार नाही.”
- V. विहिरीवरील, कालव्यावरील व जलाशयावरील अस्तित्वातील व भविष्यातील सर्व उपसा सिंचनाकरिता (SCADA base) मीटर बसविण्याची कार्यवाही महामंडळांनी उपरोक्त अ. क्र. १) (III) मध्ये नमूद केल्यानुसार करावी व त्याच्या खर्चाची वसुली तीन टप्प्यात पाणीपट्टी वसुली सोबत करावी.

VI. नवीन उपसा परवाने देताना मीटरची रक्कम आगावू घेऊन ते बसविण्याची कार्यवाही महामंडळांनी करावी.

२) घनमापन पद्धतीने बिगर सिंचन पाणीवापर मोजणी व आकारणी करणे :-

- I. महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई यांनी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या ठोक जलदर आदेशातील जलमापक यंत्राबाबतच्या तरतुदींचे काटेकोरपणे पालन करावे.
  - i. सर्व बिगर सिंचन ग्राहकांच्या पाणी वापराची SCADA BASED मीटरद्वारे पाणी मोजणी करण्यात यावी.
  - ii. बिगर सिंचन ग्राहकांची अस्तित्वातील मीटर बदलून SCADA BASED मिटरिंग करण्यासाठी दि. ३० जून, २०२५ पर्यंत मुदत द्यावी. त्यानंतरही ते न बदलल्यास (SCADA base) मीटर बसविण्याची कार्यवाही महामंडळाने उपरोक्त अ. क्र. १) (III) मध्ये नमुद केल्यानुसार करावी व त्याची वसुली तीन टप्प्यात पाणीपट्टी वसुली सोबत करावी.
  - iii. नवीन बिगर सिंचन परवाने देतांना SCADA BASED मीटर ची रक्कम घेऊन नंतरच करारनामा करावा व मीटर महामंडळामार्फत बसवावे. त्याच्या सुरक्षिततेची जबाबदारी परवाना धारकाची राहिल. तशी अट पाणी आरक्षण परवाना / मंजूरी देताना नमुद करावी.
- II. ई- प्रशासन मंडळामार्फत तयार केलेल्या बिगर सिंचन देयक (NI-बिलिंग) प्रणालीचा वापर करणे बंधनकारक आहे. NI-बिलिंग संगणक प्रणाली ही महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरणाने निर्गमित केलेल्या दर आदेशानुसार वेळीच अद्ययावत करावी. या संदर्भातील NI-बिलिंग संगणक प्रणालीबाबत प्रशिक्षण राज्यभर डिसेंबर, २०२४ अखेरपर्यंत देण्यात यावे. सदरची कार्यवाही अधीक्षक अभियंता ई- प्रशासन मंडळ, पुणे यांनी विहित वेळेत पुर्ण करावी.
- III. मीटर बदलणे व नवीन मीटर लावणे आणि बिगर सिंचन देयक (NI-बिलिंग) प्रणाली तयार करणे, त्याचा Data Base तयार करणे यासाठी महामंडळांनी निविदा प्रकिया राबवून दोन अभिकरणे नेमावीत व त्यांचे मार्फत ही कार्यवाही ३१ डिसेंबर, २०२४ पुर्वी पूर्ण करावी. सदरची कार्यवाही महामंडळ स्तरावर करावी.

३) Payment Gateway:-

- I. पाणीपट्टी भरणा सहज साध्य होणे करिता महामंडळ निहाय QR Code तयार करावेत. सदरची कार्यवाही प्रत्येक महामंडळाने त्वरीत करावी.
- II. विविध Payment App (Google pay, Phone pay इ.) चा वापर करून पाणीपट्टी भरणा करणेत सहजता आणावी. असे Payment Gateway चे QR Code बिल कॉपी समवेत तसेच इतर सार्वजनिक वापराच्या ठिकाणी उदा. सिंचन शाखा, क्षेत्रीय सिंचन कर्मचारी बँका/ पतसंस्था, तलाठी कार्यालय, ग्रामपंचायत, बियाणे, खते कृषी औजारे दुकाने इ. ठिकाणी संबंधीत विभागामार्फत उपलब्ध करून दयावीत.

४) लाभधारक माहिती प्रणाली (Beneficiary Data Base)

लाभधारकांची माहिती एकत्रित करण्यासाठी ई-प्रशासन मंडळाने यापूर्वी प्रणाली विकसित करून काही प्रमाणात Data Base तयार केला आहे. या Data Base ला सद्यःस्थितीनुसार अद्ययावत करण्यात यावे व नवीन लाभधारकांची माहिती त्यात वेळोवेळी अद्ययावत करावी.

५) लाभधारकांचे पाणी मागणी अर्ज, मोजणी, आकारणी करिता ई-प्रशासन मंडळाने स्वतंत्र App तयार करावा व ते वापरण्यासाठी महामंडळाने लाभधारकांना प्रोत्साहित करावे. या ॲपच्या वापरकर्त्याला व e-payment पद्धतीच्या वापरकर्त्याला पाणीपट्टीत १ टक्के विशेष सूट देण्यात यावी. ॲप तयार करण्याची कार्यवाही ई-प्रशासन मंडळाने ३१ डिसेंबर, २०२४ पर्यंत पूर्ण करावी व ते वापरण्याकरीता क्षेत्रीय अधिकारी यांनी पाणीवापरकर्त्यास प्रोत्साहित करावे.

६) लाभक्षेत्राबाहेरील अनधिकृत वापर पूर्णतः थांबविण्यात यावा. तो अधिकृत करणे प्रचलित शासन धोरणानुसार शक्य असल्यास तातडीने उपसा परवानगी प्रक्रिया पूर्ण करून अधिकृत करून द्यावा. त्यामुळे अधिकृत लाभधारकांची संख्या वाढेल व वसुलीही वाढेल. सदरची कार्यवाही संबंधीत कार्यकारी अभियंता व क्षेत्रीय अधिकारी यांनी या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून ३ महिन्यात करावी.

७) सिंचन व बिगर सिंचन पाणीपट्टी आकारणीमध्ये ब-याच प्रकरणात वाद निर्माण होत आहे. व त्यामुळे या विवादित पाणीपट्टीच्या रक्कमा मोठ्या प्रमाणात थकीत आहेत. हे विवाद सोडविण्यासाठी सुस्पष्ट प्रणाली (Primary Dispute Resolution Mechanism -PDRM) अस्तीत्वात असणे गरजेचे झाले आहे. याकरिता खालीलप्रमाणे प्रणाली स्थापन करण्यात येत आहे.

- I. विवादित पाणीपट्टी रक्कमेचा वाद मिटविण्यासाठी लाभधारकांनी प्राथमिक अर्ज (Primary Application) संबंधित अधीक्षक अभियंता यांचेकडे करावा. अधीक्षक अभियंता यांनी लाभधारक व कार्यकारी अभियंता यांना म्हणणे मांडण्याची संधी द्यावी. सदरचा विवाद अर्जाच्या दोनही बाजू तपासून योग्य पाणीपट्टीचे आदेश अधीक्षक अभियंता यांनी निर्गमित करावे. सदरचे आदेश हे कारण मीमांसेसह (Reasoned) असावेत.
- II. अधीक्षक अभियंत्याने दिलेल्या निकालाविरुद्ध जर लाभधारकास अपील करावयाचे असेल, तर त्यांनी निकाल लागल्यापासून १५ दिवसांच्या आत संबंधित मुख्य अभियंता यांच्याकडे अधीक्षक अभियंता यांनी दिलेल्या निकालासह नवीन अर्ज दाखल करावे. सदरचा विवाद अर्जाच्या दोनही बाजू तपासून योग्य पाणीपट्टीचे आदेश मुख्य अभियंता यांनी निर्गमित करावे. सदरचे आदेश हे कारण मीमांसेसह (Reasoned) असावेत.
- III. मुख्य अभियंत्याने दिलेल्या निकालाविरुद्ध जर लाभधारकास अपील करावयाचे असेल तर, त्यांनी निकाल लागल्यापासून १५ दिवसांच्या आत संबंधित कार्यकारी संचालक यांच्याकडे मुख्य अभियंता यांनी दिलेल्या निकालासह नवीन अर्ज दाखल करावे. सदरचा विवाद अर्जाच्या दोन्ही बाजू तपासण्याकरीता महामंडळ स्तरावर खालीलप्रमाणे विवाद निवारण प्राधिकरण (Dispute Resolution Authority) स्थापन करावे.

विवाद निवारण प्राधिकरण (DRA) ची रचना पुढील प्रमाणे असावी.

१) संबंधित कार्यकारी संचालक	अध्यक्ष
२) संबंधित मुख्य अभियंता	सदस्य
३) त्याच प्रदेशातील इतर अधीक्षक अभियंता	सदस्य
४) महामंडळाचे विधी सल्लागार	सदस्य
५) महामंडळातील उपजिल्हाधिकारी	सदस्य
६) विवादाशी संबंधित क्षेत्रीय कार्यकारी अभियंता	सदस्य सचिव

या प्राधिकरणाने या विवादासंदर्भात आतापर्यंत झालेल्या कामकाजाची पडताळणी करून व विवाद अर्जाच्या दोन्ही बाजू समजून घेऊन व आवश्यकतेनुसार दोन्ही पक्षाबरोबर सुनावणी घेऊन योग्य पाणीपट्टीचे आदेश कार्यकारी संचालक यांच्या स्वाक्षरीने निर्गमित करावे. सदरचे आदेश हे कारणमिमांसेसह (Reasoned) असावे.

- IV. खाजगी बिगर सिंचन वापर कर्त्यास वरील महामंडळ स्तरावरील समितीचा निर्णय मान्य नसल्यास तो दिवाणी न्यायालयात अपील करू शकतो.
- V. शासकीय/निमशासकीय संस्थाना महामंडळ स्तरावरील विवाद निवारण प्राधिकरण (DRA) चा निर्णय मान्य नसल्यास ते त्या विषयाकरीता शासन स्तरावर जलसंपदा विभागाकडे संदर्भ करू शकतील. जलसंपदा विभागाचा अशा प्रकरणी झालेला निर्णय सर्व संबंधितांना बंधनकारक राहील. या निर्णयाविरुद्ध त्यांना दिवाणी अथवा अन्य न्यायालयात अपील दाखल करण्यास प्रतिबंध असेल.

८) सिंचन प्रणालीतील घटक वितरीका, उपवितरीका इ. निहाय करावयाची व्यवस्थापन कामे सिंचन व्यवस्थापनासाठी सुधारीत आकृतीबंधाप्रमाणे (१ शाखेसाठी ९ कर्मचारी यानुसार) कर्मचारी उपलब्ध करून देईपर्यंत बाह्य अभिकरणामार्फत निविदेद्वारे करावीत. यासाठी सुशिक्षित बेरोजगार अभियंता, मजूर सहकारी संस्था व इतर कंत्राटदारांमार्फत कामे करता येतील. त्यासाठी बाबनिहाय दर, दरसूचीत समाविष्ट करण्याचे काम दरसूची समितीने करावे. या कंत्राटासाठी Standard Bid Document तयार करण्याचे काम अधीक्षक अभियंता, ई-प्रशासन मंडळ, पुणे यांनी कार्यकारी अभियंता, पुणे पाटबंधारे विभाग, पुणे, कार्यकारी अभियंता, नागपूर पाटबंधारे विभाग नागपूर, कार्यकारी अभियंता, अमरावती पाटबंधारे विभाग अमरावती, कार्यकारी अभियंता, छत्रपती संभाजीनगर पाटबंधारे विभाग, छत्रपती संभाजीनगर, कार्यकारी अभियंता, नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक व कार्यकारी अभियंता, ठाणे लघु पाटबंधारे विभाग, ठाणे यांच्याशी सल्लामसलत करून करावे.

९) सद्यःस्थितीत लाभक्षेत्र विकास प्राधिकरण, नाशिक अंतर्गत नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक या कार्यालयांतर्गत गंगापूर प्रकल्पाचा नाशिक डावा तट कालव्यावरील पिंप्री (सय्यद) शाखा कार्यालयाकडील १४ व्या वितरीकेवरील साधारणतः ५०० हे क्षेत्राची ड्रोनद्वारे मोजणी करण्यात आली असून सदरचे क्षेत्र गाव

नकाशावर अधिरोपित (Superimpose) करुन गटनिहाय शेतकरी / भोगवटदार निहाय क्षेत्र निश्चित केले आहे. क्षेत्र निश्चित झाल्यानंतर पुढील हंगामामध्ये केवळ पीकाचा प्रकार निश्चित करण्यासाठी satellite imagery द्वारे १५cm पर्यंतची resolution map द्वारे करता येणे शक्य आहे. गटनिहाय क्षेत्र व पीकप्रकार निश्चित केल्यानंतर त्याची Billing Software द्वारे आकारणी करुन संबंधित शेतकऱ्यांस / भोगवटदारास ई-मेल/व्हॉट्सअॅप द्वारे पाठवावे व Payment Gate way द्वारे रक्कमेचा भरणा करावा. सदर उपाययोजना क्षेत्राधारीत असल्याने प्रत्येक महामंडळातील एका प्रकल्पावर प्रायोगिक तत्वावर त्याचा अवलंब करण्यात यावा. याबाबत महामंडळ स्तरावरुन योग्य कार्यवाही करावी. त्याकरीता गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ, छ. संभाजीनगर यांनी त्यांच्याकडील झालेल्या कामाची माहिती इतर महामंडळांना या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आत दयावी. या प्रयोगाच्या अनुभवाच्या आधारे संपूर्ण राज्यात अशी कार्यवाही करण्याबाबत यथायोग्य निर्णय घेण्यात येईल.

१०) शासनाच्या विविध विभागाकडे प्रलंबित असलेली बिगर सिंचन थकबाकीपैकी ज्या थकबाकी क्षेत्रीय स्तरावरुन खूप प्रयत्न करुन देखील वसूल होत नाहीत याबाबत शासन स्तरावरुन त्या-त्या विभागाच्या अनुदानातून वळती करण्याबाबत-

शासकीय यंत्रणाकडे असलेली थकीत बिगर सिंचन पाणीपट्टी वसुली करणेसाठी संबंधित शासकीय यंत्रणा यांना दरवर्षी मिळणाऱ्या अनुदानातून त्यांच्या प्रशासकीय विभागाने शासन स्तरावर जलसंपदा विभागास अनुदान वर्ग करणेबाबत जलसंपदा विभागाने खालील नमुद उच्चस्तरीय समितीसमोर प्रस्तावित करावे:-

१.	मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य	अध्यक्ष
२.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, नगर विकास विभाग	सदस्य
३.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, महसूल विभाग	सदस्य
४.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, वित्त विभाग	सदस्य
५.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, उद्योग विभाग	सदस्य
६.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, उर्जा विभाग	सदस्य
७.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, ग्रामविकास विभाग	सदस्य
८.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, पाणीपुरवठा विभाग/जीवन प्राधिकरण विभाग	सदस्य
९.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, सहकार, वस्त्रोद्योग व पणन विभाग	सदस्य
१०.	अ.मु स./प्र.स./सचिव, जलसंपदा	सदस्य
११.	सचिव (लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग	सदस्य सचिव

उपरोक्त समितीची कार्यकक्षा :-

१. चालू आर्थिक वर्षाच्या लगतपूर्वीच्या आर्थिक वर्षातील ३१ मार्च अखेरची थकबाकी वसुली करिता उपरोक्त समायोजन/ वळती करणेस मान्यता देणे.

- II. सदर समितीच्या मान्यतेनंतर वित्त विभागाने सदर वसुलीची रक्कम संबंधित विभागास दयावयाच्या अनुदानातून जलसंपदा विभागास वळती करण्याचे आदेश निर्गमित करावेत.

सदर रक्कम जलसंपदा विभागास प्राप्त झाल्यानंतर ती जलसंपदा विभागाने महामंडळास संवितरीत करावी.

११) पाणीपट्टी वसुलीबाबत इतर बाबी-

- I. पाणीपट्टी वसुलीसाठी क्षेत्रीय स्तरावर दरवर्षी वर्षभर पुरेपूर प्रयत्न करण्यात यावेत. तसेच दरवर्षीच्या १५ जानेवारी ते ३१ मार्च दरम्यान विशेष मोहीम राबविण्यात यावी.
- II. अधीक्षक अभियंता यांनी कार्यकारी अभियंता ते शाखाधिकारी स्तरापर्यंत पाणीपट्टी वसुलीचे उद्दिष्ट निश्चित करून दर दोन महिन्यांनी आढावा बैठक घ्यावी. उद्दिष्टांच्या तुलनेत प्रत्यक्षात होणा-या वसुलीच्या टक्केवारी नुसार त्यांचे गुणानुक्रम निश्चित करावे व त्याबाबत दर दोन महिन्यात होणा-या बैठकीत उहापोह करावा. वर्षाअखेर उत्कृष्ट काम करणाऱ्या अधिकाऱ्यांना प्रमाणपत्र देण्यात यावे.
- III. पाणी वापर संस्था स्थापन होण्यापूर्वी शासनाची पाणीपट्टी थकबाकी वसुली होण्याकरीता पाणी वापर संस्थांनी जर अशी वसुली केली, तर सदर वसुलीच्या ५० % रक्कम प्रोत्साहन म्हणून पाणी वापर संस्थांना परतावा म्हणून देण्यात यावा. त्यामुळे पाणी वापर संस्था आर्थिक दृष्ट्या सक्षम होण्यास मदत होईल.
- IV. महाराष्ट्र जमीन महसुल नियमपुस्तिकेतील प्रकरण-२ मधील मुद्दा क्र. ७ (१) येथील तरतुदीनुसार तसेच जलसंपदा विभागाच्या शासन निर्णय क्र. संकीर्ण १००३/(३१०/०३)/सिव्य. (धो), दि. १०.०८.२००४ मधील मुद्दा क्र. ५ मधील तरतुदीनुसार जिल्हास्तरीय वसुली समिती जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली आहे. त्यांच्या नियमित बैठका घेण्यासाठी अधीक्षक अभियंता यांनी जिल्हाधिकाऱ्यांसमवेत समन्वय साधावा.
- V. मुख्य अभियंता यांनी संबंधित नगरपालिका /महानगरपालिका यांचे मुख्याधिकारी/ आयुक्त व खाजगी कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक इत्यादी यांच्याशी वर्षभरात किमान चार वेळा प्रत्यक्ष बोलून/ अर्धशासकीय पत्राद्वारे पाणीपट्टी वसुलीसाठी पाठपुरावा करावा. त्यांच्या सोबत दर तीन महिन्यांनी वसुलीची आढावा बैठक घ्यावी.
- VI. कार्यकारी संचालक यांनी आयुक्त महानगरपालिका/ खाजगी कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक यांच्याशी किमान तीन वेळा बोलून / अर्धशासकीय पत्राद्वारे पाठपुरावा करावा. तसेच आवश्यकतेप्रमाणे बैठक आयोजित करावी.

- VII. तीन वर्षापेक्षा जास्त कालावधीसाठी प्रलंबित सिंचन पाणीपट्टीसाठी संबंधीत कार्यकारी अभियंता यांनी Maharashtra Land Revenue Code मधील जमीन महसुली वसुली अंतर्गत महाराष्ट्र जमीन महसुल अधिनियम १९६६ मधील तरतुदीनुसार प्रदान केलेल्या अधिकाराप्रमाणे महसुली वसुली प्रमाणपत्र (Revenue Recovery Certificate) निर्गमित करावे व जिल्हाधिकारी मार्फत सातबारा (७/१२) उताऱ्यावर बोजा चढवावा.
- VIII. जे सिंचन लाभधारक/ बिगरसिंचन ग्राहक जलसंपदा विभागाचे फार पूर्वीपासून थकबाकीदार आहेत त्यांच्या व इतर मोठे थकबाकीदार यांचेकडील पाणीपट्टी वसूलीकरिता क्षेत्रीय मुख्य अभियंता स्तरावरून विशेष प्रयत्न करण्यात यावे.
- IX. बिगर सिंचन अनाधिकृत पाणी वापर करणाऱ्यावर दंडनिय कार्यवाही करावी. सदर ग्राहकांना रितसर परवाना देण्याबाबत विशेष मोहिम हाती घ्यावी.
- X. त्याचप्रमाणे थकबाकी वसुली होण्याकरीता पाणीपट्टी अभय योजना शासनस्तरावर आखण्यात यावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४१०१५१६३३३६९९२७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. संजय बेलसरे)
सचिव (लाक्षेवि)

प्रत:-

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे कार्यालय
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे कार्यालय
- ४) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे कार्यालय
- ५) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य
- ६) महालेखापाल १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर
- ७) महालेखापाल १/२ (लेखा परीक्षा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
- ८) अ.मु.स./सचिव (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) अ.मु.स./ प्र.स./ सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, महसूल विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १२) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, उद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

- १३) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, ऊर्जा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १४) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १५) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, पाणीपुरवठा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १६) अ.मु.स./ प्र.स./सचिव, सहकार वस्त्रोद्योग व पणन, मंत्रालय, मुंबई.
- १७) मा. सचिव (लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १८) सचिव (प्रकल्प समन्वय), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १९) सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २०) माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई,
- २१) सर्व महासंचालक, जलसंपदा विभाग,
- २२) सर्व विभागीय आयुक्त, महसूल विभाग, महाराष्ट्र राज्य
- २३) सर्व जिल्हाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य,
- २४) सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग,
- २५) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
- २६) सर्व मुख्य अभियंता/ मुख्य अभियंता व मुख्य प्रशासक, जलसंपदा विभाग
- २७) सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई
- २८) जलसंपदा विभागातील सर्व सहसचिव/उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- २९) सर्व अधीक्षक अभियंता/ अधीक्षक अभियंता व प्रशासक, जलसंपदा विभाग
- ३०) ग्रंथालय, विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई,
- ३१) सिं.व्य. (म.) कार्यासन, संग्रहार्थ